

ANDRZEJ BORODO

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Pakt fiskalny i problem jego ratyfikacji – wybrane aspekty

The Fiscal Pact and the Problem of its Ratification – Selected Aspects

Streszczenie. Traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w Unii Gospodarczej i Walutowej z dnia 2 marca 2012 r. (nazywany Paktem fiskalnym) jest prawem odnoszącym się do spraw gospodarczych i budżetowych państw członkowskich Unii Europejskiej, głównie do deficytu publicznego i zadłużenia. Pakt wkracza w uprawnienia budżetowe Sejmu i rządu. Ustawą z 20 lutego 2012 r. Sejm wyraził zgodę na dokonanie przez Prezydenta RP ratyfikacji Traktatu. Procedura ratyfikacji Traktatu budzi wątpliwości. Należy rozważyć, czy treść Paktu fiskalnego uzasadnia przyjęcie ustawy zezwalającej na ratyfikację zwykłą, czy kwalifikowaną większością głosów (a więc według art. 89 ust. 1 Konstytucji, czy zgodnie z art. 90 ust. 1 i 2 Konstytucji).

Słowa kluczowe: traktat międzynarodowy; konstytucja; budżet państwa.

Abstract. The treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union dated 2 March 2012 (called the fiscal act) is the law relating to the economic and budgetary matters of the Member States of the European

Union, mainly to the deficit and public debt. The treaty in focus encroaches on the budgetary powers of the Parliament and the government. On February 2012, the Parliament passed the act of law entitling the President of the Republic of Poland to ratify the treaty. The procedure for the ratification of the treaty appears to be questionable. A question arises whether the content of the treaty justifies the adoption of the law authorizing the ratification by ordinary or qualified majority (in accordance with Article 89, paragraph 1 of the Constitution, or paragraph 1 and 2 of Article 90 of the Constitution).

Keywords: an international treaty; the constitution; the state budget.

1. Problem

Sporządzony w Brukseli dnia 2 marca 2012 r. Traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w Unii Gospodarczej i Walutowej¹ (nazywany Paktem fiskalnym), którego uczestnikami jest większość państw członkowskich Unii Europejskiej i który został ratyfikowany przez odpowiednią liczbę państw (wszedł w życie 1 stycznia 2013 r.), jest prawem odnoszącym się do spraw gospodarczych i budżetowych państw członkowskich Unii Europejskiej, głównie do spraw deficytu publicznego i zadłużenia. Do jego stosowania zobowiązane są państwa strefy euro, ale także inne państwa Unii, w tym nienależące do strefy euro, o ile oświadczą, że pragną być wcześniej związane wszystkimi lub niektórymi postanowieniami tego Traktatu (art. 14 ust. 5 Traktatu).

Ustawą z 20 lutego 2013 r.² Sejm wyraził zgodę na dokonanie przez Prezydenta RP ratyfikacji Traktatu o stabilności, koordynacji i zarządza-

¹ Według art. 3 ust. 4 Traktatu o Unii Europejskiej: Unia ustanawia unię gospodarczą i walutową, której walutą jest euro.

² Ustawa o ratyfikacji Traktatu o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w Unii Gospodarczej i Walutowej pomiędzy Królestwem Belgii, Republiką Bułgarii, Królestwem Danii, Republiką Federalną Niemiec, Republiką Estońską, Irlandią, Republiką Grecką, Królestwem Hiszpanii, Republiką Francuską, Republiką Włoską, Republiką Cypryjską, Republiką Łotewską, Republiką Litewską, Wielkim Księstwem Luksemburga, Węgrami, Maltą, Królestwem Niderlandów, Republiką Austrii, Rzeczpospolitą Polską, Republiką Portugalską, Rumunią, Republiką Słowenii, Republiką Słowacką, Republiką Finlandii i Królestwem Szwecji, sporządzonego w Brukseli dnia 2 marca 2012 r. (Dz.U., poz. 283).

niu w Unii Gospodarczej i Walutowej. Prezydent RP ratyfikował ten Traktat dnia 24 lipca 2013 r.³ Ustawa zezwalająca na ratyfikację podjęta została zgodnie z art. 89 ust. 1 Konstytucji⁴ oraz w związku z art. 12 ust. 2 ustawy z 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych⁵. W uzasadnieniu do projektu ustawy zezwalającej napisano⁶, że wybór trybu związania Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniami Paktu fiskalnego (Traktatu z 2012 r.) podyktowany został spełnieniem przesłanek określonych w art. 89 ust. 1 pkt 5 Konstytucji, a mianowicie, że Traktat dotyczy spraw uregulowanych w ustawie lub w których Konstytucja wymaga ustawy.

Procedura ratyfikacji – ustawa zezwalająca na ratyfikację podjęta zwykłą większością głosów (przy zastosowaniu art. 89 ust. 1 Konstytucji) – budzi zastrzeżenia. Należy rozważyć, czy Pakt fiskalny (Traktat z 2012 r.) przekazuje część kompetencji organów władzy państwowej organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu, a więc wymaga ustawy zezwalającej na ratyfikację podjętej kwalifikowaną większością głosów (2/3 głosów Sejmu i 2/3 głosów Senatu), o której stanowi art. 90 ust. 1 i 2 Konstytucji.

Jaka procedura ratyfikacji powinna być zastosowana? Czy ta, która wynika z art. 89 ust. 1 pkt 5, czy ta, której wymaga art. 90 ust. 1 i 2 Konstytucji? Czy postanowienia Paktu fiskalnego przekazują kompetencje organów władzy państwowej w sprawach dotyczących budżetu państwa na rzecz organizacji międzynarodowej? Jeżeli tak, to w jakim trybie powinna być przyjęta ustawa wyrażająca zgodę na ratyfikację? Zagadnienie to jest przedmiotem niniejszego opracowania.

³ Tekst Traktatu został opublikowany w Dzienniku Ustaw z dnia 29 października 2013 r., poz. 1258.

⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

⁵ Dz.U. Nr 39, poz. 443 ze zm.

⁶ Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, VII kadencja, druk nr 961, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/402E86A4C15EEEB6C1257AD000449F28/%24File/961.pdf> (dostęp: 4 grudnia 2013 r.).

2. Postanowienia paktu fiskalnego

Traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu odwołuje się do przepisów Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁷ (np. art. 121, 126, 136), w tym Protokołu nr 12 w sprawie procedury dotyczącej nadmiernego deficytu, będącego załącznikiem do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, do wielu aktów prawa Unii Europejskiej – zarówno w preambule, jak i w poszczególnych artykułach (Traktat ma 16 artykułów).

Zgodnie z art. 1 Traktatu o stabilności z 2012 r. umawiające się strony, będące państwami członkowskimi Unii Europejskiej zgadzają się wzmocnić filar gospodarczy unii gospodarczej i walutowej poprzez przyjęcie szeregu reguł mających na celu: a) wzmocnienie dyscypliny budżetowej – poprzez pakt budżetowy, b) wzmocnienie koordynacji polityk gospodarczych oraz c) poprawę zarządzania strefą euro. Ma on pełne zastosowanie do państw, których walutą jest euro, a do innych państw (np. Polski) – w zakresie i na warunkach określonych w art. 14.

Tytuł III Paktu fiskalnego (art. 3–8) nosi nazwę Pakt budżetowy. W art. 3 ust. 1 postanawia się, że zasady zawarte w tym przepisie stosuje się w **uzupełnieniu zobowiązań wynikających z prawa Unii Europejskiej**. Według art. 3 Traktatu z 2012 r. saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych Umawiającej się Strony musi być zrównoważone lub wykazywać nadwyżkę. Wymóg ten uważa się za spełniony, jeżeli roczne saldo strukturalne sektora instytucji rządowych i samorządowych odpowiada celowi średniookresowemu dla danego państwa, określonego w pakcie stabilności i wzrostu, przy czym dolny pułap deficytu strukturalnego wynosi 0,5% produktu krajowego brutto w cenach rynkowych. W niektórych okolicznościach deficyt strukturalny⁸ może być dozwolony na poziomie 1,0% produktu krajowego brutto w cenach rynkowych (art. 3 ust. 1 lit. d Paktu).

⁷ Dz.Urz. UE C 83/47 z dnia 30 marca 2010 r.

⁸ Według art. 3 ust. 3 pkt a Paktu fiskalnego „roczne saldo strukturalne sektora instytucji rządowych i samorządowych” oznacza saldo roczne uwzględniające zmiany cykliczne, po skorygowaniu o działania jednorazowe i tymczasowe. Deficyt strukturalny ma w zasadzie charakter trwały. Por. J. Ciak, *Źródła finansowania deficytu budżetu państwa w Polsce*, Warszawa 2011, s. 25–26.

Zgodnie z przepisami Paktu fiskalnego, każde państwo ma zapewnić szybkie dochodzenie do swojego celu średniookresowego w zakresie deficytu strukturalnego. Ramy czasowe takiego zbliżenia zostaną przedstawione przez Komisję Europejską. Strony mogą tymczasowo odejść od swojego celu średniookresowego dotyczącego deficytu jedynie w wyjątkowych okolicznościach (art. 3 ust. 1 lit. c).

Zasady przewidziane w art. 3 ust. 1 Paktu fiskalnego (dotyczące poziomu deficytu i procedury odnoszącej się do dochodzenia do tego poziomu) **powinny być wprowadzone do prawa krajowego**, w miarę możliwości do przepisów rangi konstytucyjnej (art. 3 ust. 2 Traktatu).

W celu realizacji postanowień paktu budżetowego Umawiające się Strony zobowiązane są do podjęcia różnych działań, w tym działań legislacyjnych (por. art. 3 ust. 2, art. 4, art. 5, art. 8).

Art. 4 Paktu stanowi, że jeżeli dług sektora instytucji rządowych i samorządowych Umawiającej się Strony w stosunku do jej produktu krajowego brutto przekracza wartość odniesienia wynoszącą 60%, ta Umawiająca się Strona **zmniejsza go w tempie wynoszącym średnio jedną dwudziestą rocznie**, przyjętym jako wartość odniesienia, zgodnie z art. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1467/97 z 7 lipca 1997 r. w sprawie przyspieszenia i wyjaśnienia procedury nadmiernego deficytu⁹, zmienionego rozporządzeniem Rady (UE) nr 1177/2011 z 8 listopada 2011 r.¹⁰

Według art. 5 ust. 1 Traktatu z 2012 r. Umawiająca się Strona objęta procedurą nadmiernego deficytu wprowadza program partnerstwa budżetowego i gospodarczego zawierający szczegółowy opis reform strukturalnych. Programy te są przekazywane Radzie Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej **do zatwierdzenia** (art. 5 ust. 1, zdanie 3). Według art. 5 ust. 2 wdrażanie programu partnerstwa budżetowego i gospodarczego oraz zgodnych z nim rocznych budżetów będzie monitorowane przez Radę Unii Europejskiej i Komisję Europejską.

Art. 6 Paktu budżetowego postanawia, że w celu lepszej koordynacji planów w zakresie krajowych emisji długu, państwa **przedstawiają** Ra-

⁹ Dz.Urz. WE 209/6 z dnia 2 sierpnia 1997 r., polskie wydanie specjalne Rozdział 10, Tom 001, s. 89–94.

¹⁰ Dz.Urz. UE L 306/33 z dnia 23 listopada 2011 r.

dzie Unii Europejskiej i Komisji Europejskiej informacje *ex ante* na temat swoich planów emisji długu publicznego.

Według art. 8 Traktatu z 2012 r. Komisję Europejską wzywa się do przedłożenia we właściwym czasie Umawiającym się Stronom sprawozdania dotyczącego przepisów przyjętych przez każdą z nich w celu spełnienia wymogów art. 3 ust. 2. Jeżeli Komisja Europejska, po umożliwieniu danej Umawiającej się Stronie przedłożenia jej uwag, uzna w swoim sprawozdaniu, że dana Umawiająca się Strona naruszyła art. 3 ust. 2, jedna z Umawiających się Stron lub kilka z nich wniesie sprawę do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Sprawę do Trybunału Sprawiedliwości może wnieść państwo członkowskie przeciwko innemu (naruszającemu art. 3 ust. 2) – niezależnie od sprawozdania Komisji. Wyroki Trybunału Sprawiedliwości są wiążące dla stron postępowania, które podejmują konieczne środki zapewniające wykonanie wyroku. Art. 8 ust. 2 stanowi o karach finansowych za niewykonanie wyroku Trybunału.

Według art. 11 Umawiające się Strony zapewniają, aby wszystkie zasadnicze reformy polityki gospodarczej, które planują realizować, były w ich gronie omówione *ex ante* i w stosownych przypadkach przez nie koordynowane. W koordynację tę zaangażowane są – zgodnie z prawem Unii Europejskiej – instytucje Unii Europejskiej.

Traktat określa więc – wspomniane wyżej – obowiązki państw członkowskich dotyczące redukcji deficytu i wprowadzania reform strukturalnych, a także uprawnienia organów Unii (Komisji Europejskiej, Rady Unii Europejskiej, Trybunału Sprawiedliwości) w zakresie egzekwowania realizacji postanowień Paktu.

Według art. 14 ust. 5 Traktatu z 2012 r. Traktat ma zastosowanie do Umawiających się Stron objętych derogacją określoną w art. 139 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, tj. nie należących do strefy euro, które ratyfikowały Traktat, od dnia, w którym stanie się skuteczna decyzja uchylająca tę derogację, chyba że zainteresowana Umawiająca się Strona oświadczy, że pragnie być wcześniej związana wszystkimi lub niektórymi postanowieniami tytułów III i IV Traktatu z 2012 r.

Czy wspomniane oświadczenie może być złożone w dowolnym czasie i czy są jakieś przesłanki (warunki) dotyczące złożenia tego oświad-

czenia? Czy instytucje systemu finansowego i ludność mogą pozostawać w niepewności co do tego, kto i kiedy złoży takie oświadczenie? Czy niepewność co do obowiązywania prawa w przyszłości narusza zasadę państwa prawnego?

Sądzę, że dotychczasowe ograniczenia budżetowe przewidziane w Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zostały dodatkowo rozbudowane i powiększone w Traktacie z 2012 r. Traktat z 2012 r. ustala nowe przepisy, m.in. w zakresie rocznych deficytów. Określa limit dotyczący deficytu (tzw. deficytu strukturalnego), który wynosi 0,5% produktu krajowego brutto w cenach rynkowych. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w ramach Protokołu nr 12 ustala limit deficytu publicznego na 3% produktu krajowego brutto w cenach rynkowych. Traktat wprowadza więc ograniczenie poziomu deficytu dla rocznych budżetów uchwalanych przez parlament.

Pakt fiskalny wprowadza istotne obowiązki Państw Członkowskich względem Komisji Europejskiej i innych organów Unii. Dotyczą one uzgadniania, koordynowania, zatwierdzania przez organy Unii, obowiązkowego informowania (co przewidziane jest zwłaszcza w art. 4, 5, 6, 8, 11 Traktatu z 2012 r.). Pakt wkracza w uprawnienia budżetowe rządu i Sejmu, stawiać je może w trudnej do zaakceptowania pozycji w stosunku do organów unijnych.

3. Konstytucja a Pakt fiskalny

Traktat o stabilności („Pakt fiskalny”), dotyczący zagadnień budżetowych, gospodarczych, deficytu i długu publicznego, budzi wątpliwości związane ze stosunkiem przepisów Traktatu do regulacji konstytucyjnych. W ramach postanowień Traktatu można bowiem zauważyć przesunięcie decyzji budżetowych i gospodarczych ze strony organów państw członkowskich (rządów, parlamentów) na poziom organów unijnych (Komisji, Rady). Przepisy Konstytucji o budżecie, uprawnieniach budżetowych parlamentu i władzy budżetowej organów państwa krzyżują się z przepisami Paktu. Chodzi zwłaszcza o stosunek postanowień Paktu do przepi-

sów art. 219 ust. 1 i 2 oraz art. 221 Konstytucji, które określają kompetencje budżetowe Sejmu i Rady Ministrów.

Jeżeli przepisy Paktu mogą być oceniane jako regulacje, które kolidują z przepisami Konstytucji określającymi uprawnienia parlamentu i rządu w zakresie tworzenia i uchwalania ustawy budżetowej, to ponownie pojawia się pytanie, jakie prawo ma wyższą rangę: prawo międzynarodowe, w tym prawo unijne, czy Konstytucja RP?

W tej materii orzekł Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 11 maja 2005 r.¹¹, w którym uznał nadrzędność Konstytucji nad przepisami prawa międzynarodowego (i będącego jego częścią – prawa UE). Trybunał wskazał, że: „Konstytucja pozostaje zatem – z racji swej szczególnej mocy – «prawem najwyższym Rzeczypospolitej Polskiej» w stosunku do wszystkich wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych. Dotyczy to także ratyfikowanych umów międzynarodowych o przekazaniu kompetencji «w niektórych sprawach». Z racji wynikającej z art. 8 ust. 1 Konstytucji nadrzędności mocy prawnej korzysta ona na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z pierwszeństwa obowiązywania i stosowania”.

Można przyjąć pogląd o odrębności, swoistej niezależności prawa krajowego (zwłaszcza przepisów Konstytucji) i prawa unijnego. W literaturze niemieckiej wskazuje się, że prawo europejskie i prawo krajowe to dwa samodzielne porządki prawne¹². Prawo UE może być niezgodne z Konstytucją RFN¹³.

Konstytucja RP nie jest prawem niższej rangi w stosunku do prawa międzynarodowego i prawa UE. Przemawiają za tym przepisy samej Konstytucji – art. 8 ust. 1 (który stanowi, że „Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej”, a także konstytucyjne przepisy o źródłach prawa – art. 87, art. 88, art. 89, art. 90, art. 91 Konstytucji). Zgodnie z art. 188 ust. 1 pkt 1 Konstytucji Trybunał Konstytucyjny orzeka w sprawach „zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytu-

¹¹ K 18/04, Dz.U. Nr 86, poz. 744.

¹² Por. R. Uerpmann-Witzack, *Europäische Integration*, [w:] I. Münch, P. Kunig (red.), *Grundgesetz Kommentar*, Monachium 2012, s. 1625.

¹³ Tamże, s. 1567.

cją”. Konstytucja wskazuje na to, jakie organy i w jaki sposób mogą tworzyć lub przyjmować prawo, w tym prawo zawarte w umowach międzynarodowych.

Konstytucja Republiki Federalnej Niemiec¹⁴ w art. 23 ust. 1 postanawia, że RFN współdziała w rozwoju Unii Europejskiej przy zachowaniu odpowiednich zasad, w tym zasady subsydiarności. Dla zmiany lub uzupełnienia przepisów Konstytucji RFN – spowodowanych zmianami w regulacjach unijnych – potrzebna jest zmiana Konstytucji przyjmowana większością 2/3 członków Bundestagu i 2/3 głosów Bundesratu (art. 79 ust. 2 Konstytucji RFN). Ponadto (zgodnie z art. 23 ust. 1a Konstytucji Niemiec) Bundestag i Bundesrat mają prawo – ze względu na naruszenie przez prawo unijne zasady subsydiarności – wnieść skargę do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Przepisy Konstytucji RFN odnoszące się do spraw UE podkreślają także wagę krajów związkowych (landów) i ich uprawnień.

Wydaje się, że pakt fiskalny wkracza w uprawnienia budżetowe Sejmu i rządu określone w przepisach Konstytucji RP. Być może jego przyjęcie zmuszać będzie do zmian reguł konstytucyjnych¹⁵. Jest uzasadnione – z prawnego punktu widzenia – aby ratyfikacja paktu fiskalnego była dokonana zgodnie z trybem określonym w art. 90 ust. 1 i 2 Konstytucji, a więc większością 2/3, przy przyjmowaniu ustawy wyrażającej zgodę na ratyfikację.

Konstytucja wprowadza kwalifikowaną procedurę uchwalania ustawy wyrażającej zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej, o której mowa w art. 90 ust. 1 Konstytucji (przekazanie kompetencji organów władzy). Dla uchwalenia tej ustawy w obu izbach wymagane jest osiągnięcie większości 2/3 głosów. Przyjęcie przez ustrojodawcę takiej większości wskazuje na jego dążenie do tego, by ustawa wyrażająca zgodę na

¹⁴ BGBl. I 2009, S. 2248.

¹⁵ W uzasadnieniu do projektu ustawy upoważniającej do ratyfikacji Paktu fiskalnego wskazuje się na wymóg przeniesienia do polskiego prawa reguł wynikających z Paktu. Wskazuje się, że istniejąca obecnie w art. 216 ust. 5 Konstytucji reguła dotycząca limitu zadłużenia nie jest tożsama z regułą przewidzianą w Traktacie.

ratyfikację umowy międzynarodowej określonego rodzaju była wyrazem konsensusu i sprzyjała ochronie praw mniejszości¹⁶.

We wspomnianym wyroku z 11 maja 2005 r. TK stwierdził m.in.: „Polski ustrojodawca konstytucyjny, świadomy znaczenia umów o przekazaniu wykonywania kompetencji organów władzy publicznej «w niektórych sprawach» organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu (znaczenie to podkreślają w godnej uznania trosce o suwerenność państwową także wnioskodawcy), wprowadza więc istotne zabezpieczenia przed zbyt łatwym bądź niewystarczająco legitymowanym przekazaniem kompetencji poza system organów władzy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej. Zabezpieczenia te dotyczą wszystkich przypadków przekazywania kompetencji organom Wspólnot i Unii Europejskiej”.

W Oświadczeniu Rządowym z dnia 28 września 2013 r. (Dz.U., poz. 1259) podano, że Traktat wszedł w życie 1 stycznia 2013 r., a także wskazano państwa, które stały się stronami wszystkich lub niektórych postanowień Traktatu (w dokumencie tym wymieniono 22 państwa). Z oświadczenia wynika, że na podstawie art. 14 ust. 4 Traktatu Polska stała się – od dnia 1 września 2013 r. – wyłącznie stroną postanowień tytułu V Traktatu. Tytuł V Traktatu nosi nazwę – Zarządzanie strefą euro. Ze wspomnianego oświadczenia rządowego wynika, że na podstawie art. 14 ust. 4 i 5 Traktatu, niektóre państwa UE (Królestwo Danii, Rumunia) stały się stronami postanowień tytułu III (Pakt budżetowy), tytułu IV (Koordynacja polityki gospodarczej i konwergencja) i tytułu V (Zarządzanie strefą euro).

4. Podsumowanie

Czy w przyszłości (np. za rok lub za pięć lat) może zostać wydane oświadczenie ze strony Rzeczypospolitej Polskiej¹⁷, w oparciu o art. 14 ust. 5 Traktatu, dotyczące przyjęcia przez Polskę zasadniczych postanowień Traktatu, dotyczących paktu budżetowego (tytuł III Traktatu) i spraw koordynacji polityki gospodarczej (tytuł IV)? Wydaje się, że taka

¹⁶ B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 523.

¹⁷ Czy wystarczyłoby tu tylko oświadczenie rządowe?

możliwość prawna – w świetle art. 14 ust. 5 Traktatu – istnieje. Wiązałyby to się z elementami przekazania uprawnień władz budżetowych RP (Sejmu, Senatu, Prezydenta, Rady Ministrów) na rzecz organów Unii Europejskiej. Przy takim rozumieniu omawianych regulacji Paktu fiskalnego oraz przepisów Konstytucji RP jest uzasadnione i bezpieczne, aby ustawa wyrażająca zgodę na ratyfikację podjęta została zgodnie z art. 90 ust. 1 i 2 Konstytucji.

Bibliografia:

- Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, wyd. 2, C.H. Beck, Warszawa 2012.
- Ciak J., *Źródła finansowania deficytu budżetu państwa w Polsce*, Wydawnictwa Fachowe CeDeWu.pl, Warszawa 2011.
- Uerpmann-Witzack R., *Europäische Integration*, [w:] I. Münch, P. Kunig (red.), *Grundgesetz Kommentar*, wyd. 6, C.H. Beck, Monachium 2012.